

דו"ח קריאת מאמר

סמינריון: "צריך סוף לסיפור אהבה", ד"ר שי רוזין

שם הסטודנטית:

ת"ז:

שם המאמר: "על ההדרה" - ייצוגים תקשורתיים של 'אחרים'.

שם החוקרת: עמית קמה וענת פירסט

1. במה עוסק המאמר?

המאמר עוסק בסקירת ספרות ומחקרים אודות ייצוגים תקשורתיים של נשים מתוך מטרה לחשוף את האזורים "הבעייתיים" בייצוג נשים- מנגנוני ייצוג חבויים וגלויים בהם המערכת הפטריארכלית והאידיאולוגיה שבתשתיתה נוקטות, תוך התמקדות בייצוג לא שוויוני של נשים. לטענת החוקרות, למרות השינויים המהותיים שחלו במעמדן של נשים בחברה הישראלית, התקשורת הישראלית ממשיכה להדגים אי שוויון בין גברים לבין נשים, הן בשל שיעור ייצוגן של הנשים בתקשורת והן בשל אופי ייצוגן הסטריאוטיפי המשעתק תפיסות מגדריות פטריארכליות מסורתיות. ראשית, הם דנות במושג הפורנוגרפיה בהקשר של ייצוג הגוף הנשי ומתארות את המושג 'החפצה' המתאר את העמדת האישה כחפץ המיועד לספק הנאה חזותית לצרכן, הגבר. וכן במושג 'קייטוע' המתאר התמקדות באיברים נשיים תוך התעלמות מהמכלול האנושי של האישה- אלו הם מושגים מינניים המשמרים את יחסי הכוח הבלתי שוויוניים בין המגדרים וניתן לזהותם בניחות ייצוגי הנשים בתקשורת, לאור חדירה של היבטים פורנוגרפיים לסוגות ולמדיה לא פורנוגרפיים. כך, ראשית דנות החוקרות במדיום הטלוויזיוני באופן כללי ומתארות כיצד הטלוויזיה משקפת, משמרת ומשעתקת את חלוקת הכוח המגדרי הקיימת במציאות החברתית. באופן זה, גברים זוכים לנתח רב באופן משמעותי, השתתפות רבה יותר ודימויים המובנים באופן המדגיש את עליונותם על הנשים. הנשים, לעומת זאת, מוצגות באופן סטריאוטיפי: הן ממלאות תפקידים פחות חשובים בעלילה, מאופיינות על ידי נישואין והורות, מתקיימת חלוקת עבודה מסורתית, כאשר הן מועסקות הן מועסקות במקצועות נשיים מסורתיים והמכוונות שלהן היא לתחום החברתי מאשר לתחום המקצועי. הן סבילות יותר מגברים ואינן יוזמות פעולות. כן מציינות החוקרות את סטריאוטיפ "האישה ההיסטרית", וכן את רעיון ההחפצה ואידיאל היופי במסגרת אישה החורגת מהדגם של היופי האידיאלי במסגרת רעיון "ההחפצה" לא תיראה על מסך הטלוויזיה. בהמשך המאמר מתמקדות החוקרות בשני ז'אנרים ספציפיים- נשים בחדשות, בו הן מציגות כיצד גם בז'אנר זה מתקיים היעדר נשים וכאשר הן מופיעות מתרחש שעתוק של סטריאוטיפים מגדריים, ונשים בפרסומות- ז'אנר משמעותי מאוד לדעת החוקרות לאור העובדה שפרסומות משמשות כאחד מסוכני החברות המרכזיים ביצירת הזהות המגדרית. כך, הן מתארות כיצד גם בז'אנר זה הפרסומות נוטות לשמר את חלוקת העבודה המגדרי

ולשעתקה עד שנדמה שהיא טבעית וברורה מאליה, להשתמש ב"מינניות נאורה" וב"מיתוס היופי". יחד עם זאת, באשר לכל אחד מן הז'אנרים הנ"ל מציינות החוקרות כי מתקיים כיוון של שינוי הקורא תיגר על חלוקת התפקידים המסורתית- אך שינוי זה הוא איטי ועדיין לצדו נמשך השימוש בייצוג הסטריאוטיפי ובהדרה של נשים.

2. מה לימד אותך המאמר?

המאמר לימד אותי רבות. ראשית, הוא לימד אותי רבות על ההיסטוריה של התפתחות הראייה הפמיניסטית, על הבדלים בין סוגים שונים של פמיניזם- פמיניזם ליברלי אל מול פמיניזם רדיקלי, לדוגמה. שלא הכרתי לפני כן. כמו כן, מקריאת מאמר זה התוודעתי לאידיאולוגיה הפטריארכלית השולטת בהרבה אספקטים שלא שמתי לב אליהם לפני כן- כך לדוגמה כאשר ציינו החוקרות כי המילה "נקבה" כשלעצמה מציגה את מושג "ההחפצה" ואת הדומיננטיות הגברית, הדבר היה לי חידוש ועניין אותי מאוד. מעבר לכך, המאמר לימד אותי על הז'אנרים התקשורתיים השונים והאופן בו הם מקיימים יחסים עם המציאות החברתית וכן לימד אותי להתבונן על התכנים התקשורתיים מתוך נקודת מבט פמיניסטית-ביקורתית המודעת למושגים כמו "החפצה", "קיטוע" ולסטריאוטיפים ותפקידי מגדר מסורתיים המשעתקים את שלטון הפטריארכיה, כך שהדבר גלוי כעת ביתר שאת לעיניי.

3. מה דעתך על הנאמר במאמר – עם אילו נקודות את מסכימה, עם אילו לא?

אני מסכימה מאוד עם הנאמר במאמר. כפי שהציגו החוקרות, אין ספק כי אכן התקשורת משמרת ומשעתקת תפקידי מגדר מסורתיים ומשמרת את הדומיננטיה הפטריארכלית. הדוגמאות שנתנו החוקרות והמחקרים הרבים מאששים טענות אלה באופן בלתי משתמע לשתי פנים. יחד עם זאת, כפי שטענו החוקרות, גם אני בעת קריאת המאמר התחלתי לחשוב על ייצוגים אחרים של נשים בתקשורת שכלל אינם תואמים ייצוגים אלה. החוקרות אמנם ציינו כי מתקיים תהליך של 'שינוי', אבל לדעתי ייצוגים אלה של נשיות אחרת, חזקה, דומיננטית, שלא מתפקדת בתפקידי המגדר המסורתיים היא יותר רחבה ממה שהציגו החוקרות. כמו כן, החוקרות לא התייחסו לייצוגי נשים בתקשורת אשר נעשים על ידי נשים- אני חושבת שקיים הבדל בין האופי בו גברים מציגים נשים לבין האופי בו נשים מציגות נשים ואולי דווקא בשל העובדה שכיום יותר נשים משמשות בתפקידים בעולם התקשורת מאפשרת לשנות ייצוג זה... אני חושבת שזה יכול להיות כיוון מעניין למחקר.

4. האם לדעתך מאמר זה חשוב? מדוע?